

Atıf için/ Citation: Sarı, H. İ. (2020). Evde kal döneminde uzaktan eğitim: Ölçme ve değerlendirmeyi neden karantinaya almamalıyız? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 3(1), 121-128.

Evde Kal Döneminde Uzaktan Eğitim: Ölçme ve Değerlendirmeyi Neden Karantinaya Almamalıyız?

Halil İbrahim SARI*

Öz: 2020 yılında Çin’de ortaya çıkan koronavirüs hızla tüm dünyaya yayılmış ve küresel bir salgın haline gelmiştir. Salgının yayılmasını önlemek için uygulanan sosyal izolasyon evde kalmayı zorunlu kılmıştır. Bu zorunluluk yaşamın pek çok alanını olduğu gibi eğitim sistemini de etkilemiştir. Hem ilk ve orta düzeydeki okullar hem de üniversiteler uzaktan eğitim sistemine geçiş yapmıştır. Türk eğitim sistemi açısından önemli bir gelişime olan uzaktan eğitim, özellikle de ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılması gerektiği konusunda pek çok soruyu gündeme taşımıştır. Bu çalışmada uzaktan eğitim sürecinde dünyada ve ülkemizde eğitimde yaşanan gelişmeler derlenmiş, dünyadaki üniversitelerin uzaktan eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirme sistemlerinde nasıl değişikliklere gittiği ortaya konmuştur. Çalışmanın amacı ülkemizde uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda yapılması gerekenler hakkında eğitimcilere ileriye dönük öneriler sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: COVID-19, ölçme ve değerlendirme, uzaktan eğitim.

Distance Education in Lockdown Period: Why We Should Not Quarantine Measurement and Evaluation?

Abstract: The coronavirus, which emerged in China in the late 2019, spread rapidly all over the world, and has become a pandemic. Social isolation applied to prevent the spread of the outbreak made it necessary to lockdown at home. This necessity has affected the education system as well as many areas of life. Both schools and universities switched to the distance education system. The distance education, which is an important development for Turkish education system, brought up many questions especially on how to measure and evaluate to the agenda. In this study, the incidents that have been experienced in education in the world and in Turkey during the distance education in the outbreak are discussed. The aim of the study is to provide forward-looking approaches and suggestions to our colleagues about what to do in measurement and evaluation in distance education in Turkey. The changes have been made on the measurement and evaluation systems of universities in the world are revealed.

Keywords: COVID-19, distance learning, measurement and evaluation.

Giriş

Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan şehrinde başlayıp kısa sürede tüm dünyaya yayılan yeni tip koronavirüs (COVID-19) salgınına yakalanan insan sayısı 23 Mayıs 2020 tarihi itibarıyla 5.5 milyonu aşmış, salgından ölen insan sayısı ise 345 bini geçmiş durumdadır (Dünya Sağlık Örgütü, 2020). Ülkeler arasında ticaret durma noktasına gelmiş, marketler, işyerleri, fabrikalar kapanmış, uçak seferleri durmuş ve dünyanın birçok yerinde sayısız insan işsiz kalmıştır. Aynı zamanda insanlar mecbur haller dışında evlerinden dışarı çıkamaz hale gelmiş, çıktıklarında ise sosyal mesafeyi korumak adına birbirlerinden uzakla durmak zorunda kalmışlardır. Ancak koronavirüs salgını sadece ekonomik ve sosyal hayatı etkilememiş, dünya genelinde eğitim sistemlerini de etkilemiştir. Dünyanın birçok ülkesinde ilk, orta, lise ve üniversite düzeyindeki okullar süreli veya süresiz tatil edilmiştir. Yeni tip koronavirüsten çocukların ve gençlerin sağlık açısından daha az etkilendiği belirtilse de eğitime ara verilmesi nedeniyle bir bakıma bu olaydan en çok etkilenenler onlar olmuştur. Bu süreç hem psikolojik hem de akademik açıdan milyonlarca öğrenciyi hastalığa yakalanma, akademik açıdan geri kalma korkuları gibi nedenlerden dolayı derinden etkilemiştir.

Türkiye'de ilk yeni tip koronavirüs vakasının görülmesinin ardından 16 Mart 2020 tarihinden itibaren ilk, orta ve lise düzeyindeki okullarda bir, üniversitelerde ise üç hafta eğitim ve öğretime ara verilmiştir. Yüksek Öğretim Kurulu'nun (YÖK) aldığı karar doğrultusunda 23 Mart 2020 tarihinden itibaren üniversiteler uzaktan (online) eğitime geçme kararı almıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) izlediği yöntem ise 23 Mart 2020'den itibaren Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve TRT e-okul üzerinden yapılan yayınlarla öğretim faaliyetlerine devam etmek olmuştur. Türkiye'deki köklü üniversiteler uzaktan eğitim konusunda oldukça deneyimli olsa da halen birçok üniversitenin gerek altyapı ve donanım gerekse de tecrübe konusunda büyük eksikliğinin olduğu bir gerçektir (Düzakın ve Yalçınkaya, 2008). Öyle ki birçok üniversite kendilerine ait bir yazılım veya online eğitim portalı olmadığı için Google Classroom, Edmodo, Microsoft Teams gibi online ders veya öğretim programlarını kullanmak durumunda kalmıştır. Dolayısıyla öğretim kalitesinin denetlenebilirliği, eğitimin sürdürülebilirliği ve eğitim hedeflerinin ölçülebilirliği kısıtlanmıştır.

Bu çalışmada uzaktan eğitim sürecinde COVID-19 salgını süresince dünyada ve ülkemizde eğitim sisteminde ne gibi gelişmeler yaşandığı derlenmiş, uzaktan eğitim sürecinde dünyadaki üniversitelerin ölçme ve değerlendirme sistemlerinde nasıl değişikliklere gittikleri ortaya konmuş ve uzaktan eğitim sürecinde ölçme ve değerlendirmenin önemi tartışılmıştır. Çalışmanın amacı ülkemizde uzaktan eğitimde ölçme ve değerlendirme konusunda yapılması gerekenler hakkında eğitimcilerle ileriye dönük öneriler sunmaktır.

Uzaktan Eğitime Ne kadar Aşınayız?

Türkiye'de uzaktan eğitim tartışmaları 1924 yılında başlamış, 1982-1983 eğitim öğretim yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinin (AÖF) kurulmasıyla faaliyete geçmiştir (Akdemir, 2011; İşman, 2005). Sonrasında kurulan İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi (AUZEF) ve Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi (ATA-AÖF) gibi açık öğretim programları ile ülkemizdeki uzaktan eğitim aşinalığı artmıştır. Öyle ki sadece Anadolu Üniversitesi AÖF'e kayıtlı aktif öğrenci sayısı yaklaşık 1 milyondur, pasif kayıtlı öğrenciler de dâhil edildiğinde bu sayı yaklaşık 2,5 milyona ulaşmaktadır¹. Normal şartlar altında bu programların sınavları merkezi sınav usulünce yani uzaktan olmayıp sınıf ortamında yapılmaktadır. Ancak koronavirüs salgını nedeniyle üniversitelerde yapılacak vize sınavlarının

¹<https://www.anadolu.edu.tr/universitemiz/sayilarla-universitemiz/ogrenci-sayilari/2019-2020/eylul-2019>

sınıf ortamında değil “take-home” olarak adlandırılan uzaktan (örneğin ev ortamında) sınavlar şeklinde yapılması kararlaştırılmıştır. Bu da “Üniversiteler, öğrenciler ve akademisyenler uzaktan eğitime ve uzaktan yapılacak olan sınavlara ne kadar hazırlar?” sorusunu gündeme taşımıştır.

Türkiye ve dünyadaki farklı ülkelerde (öğretim yüz yüze yapılsa da) take-home sınavlar özellikle yüksek lisans ve doktora programlarında yaygın olarak yapılmakta; ancak lisans düzeyinde -ödev olarak verilen sınavlar dışında- çok yaygın kullanılmamaktadır. Uzaktan yapılacak sınavlar bu salgın döneminde öğrenci üzerindeki endişe ve kaygı düzeyini azaltma ve mevcut stres düzeyine bir de sınav ve not kaygısı eklememek adına önemlidir. Bununla birlikte sınav yapılmadığı müddetçe birçok öğrencinin koronavirüsü bahane ederek eğitim ve öğretimin dışında kalması ve derslere olan ilgisini tamamen kaybetmesi de söz konusu olabilir. Dolayısıyla yazılı ödev, rapor, yazılı sınav veya sunum şeklinde öğrenci gelişiminin ve öğrenmesinin kontrol altına alınabileceği ve denetlenebileceği bir ölçme ve değerlendirme sistemi kullanmak gerekmektedir. Uzaktan eğitim ve sınav süreci içerisinde hedef davranışların ne kadarının gerçekleştirildiği, hangi konuların yeterince öğrenildiği, eksikliklerin neler olduğu gibi önemli hususlar göz ardı edildiği takdirde süreç, ölçme ve değerlendirmenin dışında tutulmuş olacaktır. Birçoğumuzun aklına “Bu türden olağanüstü durumlarda bile ölçme ve değerlendirmeyi önemsemek doğru mu?” sorusu gelebilir. Ancak sağlıklı bir ölçme ve değerlendirme olmadan, eğitim çıktıları ölçülmeden ilerleme kaydedilmesi mümkün değildir.

Neden Ölçme ve Değerlendirme?

Genel anlamda ölçme “*bir büyüklüğün gözlenip aynı cinsten bir birimle gösterilmesidir*” (Kan, 2017, s. 21). Daha özel olarak ise “*belli nesne ya da nesnelerin belli bir özelliğe sahip olup olmadığının, sahipse sahip oluş derecesinin gözlenip gözlem sonuçlarının sembollerle ifade edilmesidir*” (Özer Özkan, 2019, s. 12). Bu tanımlara göre, öğrenciye not vermek bir ölçme işlemi yapmaktır. Değerlendirme ise ölçme sonuçlarına bakarak bir yargıda bulunma işlemidir (Tekin, 2004). Bu tanımdan öğrenci hakkında geçti/kaldı gibi bir kanaate varmanın değerlendirme yapmak olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kitabi tanımların yanında ölçme ve değerlendirmeyi, ‘filtreleme yapmak’ veya ‘süzgeçten geçirmek’ olarak tanımlamak da yanlış olmayacaktır. Çünkü ölçme ve değerlendirme yapmak başarılı öğrenciyle başarısız öğrenciyi ayırt etmek, adaleti sağlamak, herkese hak ettiği kadar puan vermek anlamına gelmektedir.

Sistematik bir ölçme ve değerlendirme yapmamak, herkese aynı puanı verip dersten geçirmek, öğrenme sürecini tartmadan rastgele not vermek, gelecekte öğrenci hakkında verilecek kararları hayati derecede etkileyecektir. Öncelikle sınavın geçerliği ve puanların güvenilirliği düşecektir. Aynı zamanda öğrencilerin genel not ortalamaları bu durumdan etkilenecek, burs alıp almamaları buna göre şekillenecek, ileride yüksek lisans veya doktora programlarına başvuruları bu durumdan etkilenecektir. Hazırlık sınıfı okuyan öğrencilerin durumunu da düşünecek olursak, onların uzaktan eğitimde ne kadar öğrendiğinin test edilmemesi; önlerindeki lisans yaşantısında ve hatta bir ömür boyu meslek yaşantısında telafisi mümkün olmayacak sıkıntılar yaratabilir. Dolayısıyla koşullar olağandışı olsa da ileriye dönük olarak düşünüldüğünde sonuçları önemli olduğu için ölçme ve değerlendirme süreçlerine mutlaka özen gösterilmelidir. Aksi durumda birçok öğrenci bu zamana dek elde edemediği dönem ortalamasını muhtemelen 2020-bahar döneminde elde edecektir. Bu da başarılı öğrenciler için adaletsiz bir durum yaratacaktır.

Dünyadaki Gelişmeler

Koronavirüs salgını nedeniyle dünyanın hemen hemen tüm ülkelerinde üniversiteler eğitime uzaktan devam etmektedir. Uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte yurt dışındaki bazı üniversiteler uzaktan yürütülen eğitim öğretim dönemi (2020-Bahar dönemi) için not değerlendirme sistemini değiştirdiğini duyurmuştur. Örneğin University of North Carolina (Kuzey Karolina Üniversitesi) sadece bu dönem için harfli not sistemi (örneğin AA, BA) yerine geçti/kaldı (fail/pass) şeklindeki not değerlendirme sistemine geçmiştir. Ayrıca genel not ortalaması hesaplanırken öğrencilerin bu dönemki derslerden aldığı notların dâhil edilmeyeceğini duyurmuştur.² Üniversitelerin aldığı bu radikal kararların altında yatan gerekçe; ölçme ve değerlendirme sisteminin denetlenebilirliğini ve not adaletini etkileyebilecek birçok tehlike (ders sorumlusunun uzaktan eğitimde sınav yapmaya aşına olmayışı, öğrencinin uzaktan eğitime erişebilirliği gibi) olmasından dolayı, bu olağanüstü durumun not anlamında bazı öğrencileri ileriye dönük avantajlı veya dezavantajlı hale getirmesinin önüne geçmektir. Bazı üniversitelerde de ders yükümlülüklerini yerine getirmeyen öğrencilere verilen, İngilizcedeki ‘incomplete kelimesini temsil eden ‘I’ (veya ‘IN’) notu yerine koronavirüs nedeniyle tamamlanamayan ders yükümlülüğü anlamına gelen ‘CV’ notu sisteme eklenmiştir². Bu türden değişiklikler üniversitenin ölçme ve değerlendirme sistemine olağanüstü durumlarda bile ne kadar çok önem verdiğini ve olağanüstü duruma karşı öğrenci değerlendirme sistemini nasıl korumaya aldığını göstermektedir. Ülkemiz üniversitelerinin de bu türden radikal karar alması hem öğrencileri, hem öğretim elemanlarını hem de öğrenci değerlendirme sistemlerini korumak adına uygun bir yaklaşım olabilir.

Kuzey Amerika’da üniversiteler ücretli ve üniversite eğitimi almanın maliyeti de oldukça yüksektir. Öyle ki üniversiteler 4-yıllık programlar için senelik yaklaşık 10.000 dolar ile 34.000 dolar arası değişebilen ücretler talep edilebilmektedir³. Yüksek lisans ve doktora programlarında bu rakamlar çok daha fazladır. Derslere kayıt olabilmek için öncelikle okul ücretinin yatırılması gerekmekte ve bu ücretin iadesi imkânsız denilebilecek düzeyde zor olmaktadır. Ancak koronavirüs nedeniyle yaşanan bu olağanüstü süreçte bazı üniversiteler (Örnek: Michigan State University, University of Chicago ve American University) şaşırtıcı bir şekilde, isteyen öğrencilerin derslerden çekilebileceğini, kayıtlarını dondurabileceği veya ücretlerin tamamının iade edileceğini duyurmuştur⁴.

Koronavirüs nedeniyle dünya genelinde geniş ölçekli sınav yapan Amerikan test şirketi Educational Testing Service (ETS), internet üzerinden yapılan Türkiyede’ki ALES’e benzer Graduate Record Examination (GRE) sınavının artık test merkezlerinde değil tamamen evde yapılabileceğini duyurmuştur⁵. Koronavirüsün sadece ABD, Kanada, Kolombiya, Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, Hong Kong gibi ülkelerde daha fazla görülmesi nedeniyle alınan kararlar sadece bu ülkeleri kapsıyor olsa da ETS’nin tarihinde bir ilk olması açısından tarihi bir uygulama niteliği taşımaktadır. Ancak ülkemizde GRE formatında bilgisayar karşısında yapılan bireye uyarlanmış testler (Bulut ve Kan, 2012: Sari, Yahsi Sari ve Huggins-Manley, 2016) geniş ölçekte yapılmamaktadır. Ülkemizde ÖSYM tarafından ağırlıklı olarak sınıf ortamında gerçekleştirilen sınavlar için sınav tarihlerinin ertelenmesi yönünde bir strateji izlenmektedir. İzlenen bu strateji ne yazık ki işlerin uzaması ve sorunların ötelenmesi anlamına gelmektedir. Bu durum, ülkemizde internet ortamında yapılan tüm katılımcıların aynı test sorularını almadığı,

²<https://www.dailytarheel.com/article/2020/03/pass-fail-suspended-deans-list-cv-grade-not-incomplete-coronavirus-0320>

³ <https://www.valuepenguin.com/student-loans/average-cost-of-college>

⁴ <https://edmondschools.net/news/2020/district-outlines-process-for-refunds-of-student-fees-due-to-covid-19-cancellations/>

⁵ <https://www.ets.org/s/cv/gre/at-home/>

test sorularının testi alan kişinin sınavdaki performansına göre en uygun maddeyi seçerek verildiği bireye uyarlanmış sınavlara geçilmesi ve bu tür sınavların yaygınlaştırılması yönünde acil bir ihtiyaç olduğunu net bir biçimde ortaya koymaktadır.

Uzaktan Eğitim Tavsiyeleri

Herkese AA verip geçelim mi?

Öğretim üyelerinin derslerini alan tüm öğrencilerine AA vererek onları dersten geçirmesi; ölçme ve değerlendirme sistemini tamamen ortadan kaldırmak anlamına gelir. Öğretim üyelerinin başlıca görevlerinden biri öğrenmenin niceliğini belirlemek ve bu konuda adaleti sağlamak olmalıdır. Aksi takdirde başarılı öğrencilere haksızlık yapılması kaçınılmaz bir durum haline gelecektir. İçinde bulunduğumuz bu süreçte ölçme ve değerlendirme açısından; özellikle de teknolojiye aşina olmayan öğretim üyelerinin öğrenci ödevlerini, raporlarını veya cevaplarını okumadan hepsine yüksek puanlar vermesi gibi bir risk durumu söz konusu olabilir. Bu nedenle üniversitelerde ölçme ve değerlendirme süreçlerinin denetlenmesi bir gerekliliktir. Bu gereklilik doğrultusunda, öğretim üyelerinden öğrenci cevaplarını puanlamada kullandığı puanlama anahtarını, kontrol listesini ve rastgele seçilmiş bir sınav kâğıdının puanlama şeklini kanıt olarak sunması istenebilir.

Hangi sınav türü kullanılmalı?

Bu dönemde özellikle teorik dersler için sınıf ortamında işlenen derslerle online ortamda takip edilen dersler arasında öğrencinin öğrenme miktarı açısından ister istemez farklılık olabilir. Buradaki açığın bir nedeninin de öğreticinin deneyimi, teknolojiye aşinalığı gibi etkenler olduğunu unutmamak gerekir. Ancak kitap, slayt, video gösterim gibi çoklu materyallerle dersler desteklendiğinde, öğretimin etkililiği artacaktır (Ekici, 2003). Teorik derslerin işlenmesiyle ilgili sorunların bir şekilde aşılması mümkün olsa da ölçme ve değerlendirmenin nasıl yapılacağına belirlenmesi çok kolay görünmemektedir. Bu konuda üniversitenin yazılım anlamındaki teknolojik imkânları ve öğrencilerin sahip olduğu internet, bilgisayar gibi imkânlar birlikte değerlendirilerek bir karara varmak daha doğru olabilir. Düşünün ki; öğrencilere çıktı alması veya bilgisayar kullanması gereken, bir ödev verildiğinde öğrencinin evinde yazıcı ve/veya bilgisayar yoksa dışarı çıkmak zorunda kalacaktır. Bu da salgın döneminde hastalığa yakalanma gibi bir soruna yol açabilir.

Öğrencilerin tamamının internet olanaklarına sahip olması durumunda, sınav günü ve tarihi önceden duyurularak, sınıf ortamında yapılan sınavlara kıyasla daha kısa sürede yapılabilecek bir sınav formatı kullanılabilir. Bu şekilde uygulanacak sınavlarda öğrencilere sınavın bir süresi olduğu (örneğin 12:00-12:30 arasında) bilgisi önceden verilerek, sınav saati geldiğinde aktif hale getirilen bağlantı, sınav süresinin bitimiyle pasif duruma getirilebilir. Bu şekilde gerçekleştirilecek bir sınavda çoktan seçmeli, açık uçlu, doğru-yanlış, kısa cevaplı gibi sınav türlerinin kullanılması uygun olacaktır. Sınav sorularının yanıtlanması için yeterli olan; aynı zamanda süre kısıtlamasını da içeren bu yöntem, öğrencilerin kopya çekme davranışlarını bir nebze de olsa (tamamen değil) önleyebilir. Böylelikle sınavın geçerlik ve güvenilirliği de *belli ölçüde* korunmuş olur. Bununla birlikte öğretim elemanları bazı öğrencilerin internete düzenli erişim sağlayamayacağını; uzaktan eğitimin ya da uzaktan yapılan sınavların sorumluluklarını yerine getirmek için yeterli internet kotasına sahip olamayabileceğini ya da kırsal bölgelerde yaşadığı için bağlantı sorunu yaşayabileceğini de göz önünde bulundurmalıdır. Özellikle de düşük sosyo-ekonomik statüye sahip öğrenci profilinin olduğu üniversitelerin öğrencilerinde bu durumların yaşanma olasılığı daha yüksektir. Öğrencilerin kontrol edemeyecekleri faktörler nedeniyle yaşayabilecekleri bu zorlukları da dikkate alarak, sınavlar için öğrencilere daha uzun sürenin verilmesi yönünde bir yaklaşım benimsenebilir. Ancak bu durum öğrencilerin kopya

çekmesi ya da cevapları birbiriyle paylaşmasına da olanak sağlayacaktır. Bu durumda, öğrencilere yorum ağırlıklı, kendine özgü cevap vermesini gerektiren açık uçlu sorular sormak ölçümlerin geçerliği açısından daha iyi olacaktır.

Öğrencilere kısa cevap gerektiren, anladıklarını yazmasını veya anlatılan konular hakkında yorum yapmalarını içeren kısa sınav (quiz) tarzında küçük sınavların haftalık olarak uygulanması da bu süreçte yararlı bir yöntem olabilir. Kahoot ve quizlet gibi yazılım uygulamaları hem pratik hem de işlevsel oldukları için bu amaçla kullanılabilir. Bu sayede süreç değerlendirmesi yapmak ve uzaktan eğitimin hafta hafta nasıl gittiğini gözlemlemek mümkün hale gelecektir. Böylece süreç içerisinde yaşanan zorlukların nasıl giderilebileceğini, öğrenme eksikliklerinin neler olduğunu ve ne gibi ek işlemler yapılması gerektiğini daha net bir şekilde görme fırsatı yakalanabilir. Bunun amacı formatif yani süreci değerlendiren bir değerlendirme yaklaşımı kullanmak ve başarıdan ziyade süreci ön plana almaktır.

Teknolojiyi Avantaja Dönüştürebilir miyiz?

Günümüzden on iki yıl önce yapılan bir çalışmada uzaktan eğitim sürecinde akademisyenlerin görüntülü ve sesli sohbet, çoklu ortam oluşturma ve internette ders sunumunu kullanmadıkları görülmüştür (Düzakın ve Yalçınkaya, 2008). Aradan geçen süreç içerisinde, elbette ki akademisyenler eğitim öğretim çalışmalarını teknoloji destekli olarak gerçekleştirme konusunda ilerlemeler kaydetmişlerdir. Teknolojinin eğitim öğretim sürecinde aktif olarak kullanıldığı örnekler görülmeye başlanmıştır (Çelik, 2020). Ancak yine de pek çok akademisyenin halen eğitim sürecinde teknoloji kullanımından uzak olduğu da bilinen bir gerçektir. Oysaki salgın dönemi her alandan ve tüm akademisyenlerin teknoloji kullanımını bir zorunluluk haline getirmiştir. Bu yüzden teknolojinin oldukça geliştiği, akıllı telefon ve tablet teknolojisiyle birlikte internete erişimin zaman ve mekândan bağımsız olarak gerçekleştiği bu günlerde yaşanan salgının uzaktan eğitim noktasındaki deneyimleri artırma anlamında bir avantaja dönüştüğü söylenebilir. Artık birçok yazılımın, telefon uygulamasının da olduğu, telefonda da her şeyin takip edilebildiği düşünüldüğünde ölçme ve değerlendirme anlamındaki işimizin çok da zor olmadığı söylenebilir. Çünkü deneyim ve teknolojiye aşinalık arttıkça uzaktan eğitimde eğitim çıktıları daha iyi seviyeye gelmektedir (Ateş ve Altun, 2018). Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre daha etkili ve verimli olabileceğini de unutmamak gerekir (Şahin ve Tekdal, 2005). İnternet ortamında ‘quiz maker tool’ diye aratıldığında online ortamda öğrencilere gerek kısa cevaplı gerekse çoktan seçmeli soru tipinde quiz yapabileceğimiz birçok uygulama karşımıza çıkmaktadır. En popüler olanları Proprofs, Classmaker, GoCongr, Online Quiz Creator, Quiz Revolution, Easy Test Maker, Hot Potatoes, Google Forms gibi kullanımı kolay olan programlardır. Bu programlardan bazıları tamamen ücretsiz olup, ücretli olanların da ücretsiz ama kısıtlı sayıda soruya izin veren versiyonları bulunmaktadır. Bu programların soru havuzundan rastgele sorular verme, herkese farklı sorular sorma, anında geri bildirim verme, öğrenci yanlışlarını gösterme ve kümülatif olarak öğrenci gelişimini gösterme gibi çok faydalı yönleri bulunmaktadır. Dolayısıyla bu süreç içerisinde -özellikle çoktan seçmeli soru hazırlamaya uygun derslerse-bu türden programları kullanmak öğrencilere hem keyifli gelecek hem de öğrenme miktarlarını arttıracaktır.

Teknoloji ile öğrenciye ulaşma konusunda oldukça şanslı bir dönemde olduğumuzu inkâr edemeyiz. Bugün en küçüğümüzden en büyüğümüze kadar birçoğumuz sosyal medyayı kullanmaktayız. Herhangi bir uzaktan eğitim programını kullanmayı bilmiyorsak bile Instagram, Facebook, Youtube, Twitter, Scope gibi sosyal medya araçlarından bile canlı yayın yaparak öğrencilere ulaşabiliriz. Sosyal medyadan canlı yayın yaparak ders anlatmak akademik getirinin yanında psikolojik anlamda da öğrencilere fayda sağlayacaktır. Bu konuda öğrencilerin internete erişimini kolaylaştırmak için GSM operatörleri ile YÖK veya bakanlıklar arasında işbirliği yapılabilir. Bu sayede öğrencilerin eğitim amaçlı internet kullanımlarının maliyeti azaltılabilir. Ayrıca başta üniversite kütüphaneleri ve halk kütüphanelerinin olmak üzere, tüm

kütüphanelerin kaynaklarının öğrenci erişimine online olarak açılması sağlanabilir. Böylelikle öğrenciler doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmada rahatlık yaşayabilir.

Varsayım Ne Olmalı?

Bu süreçte tüm öğrencilerin teknolojik imkânlarının olduğu varsayılabilir. Ancak bu ulaşılması güç bir varsayımdır. Mutlaka erişimi kısıtlı olan, akıllı telefonu, bilgisayarı veya tableti olmayan öğrenciler olacaktır. Hatta görme, işitme veya bedensel engelli öğrencilerimiz bulunabilir ve bu tür durumlar uzaktan eğitimi doğrudan etkiler (Adıyaman, 2002). Dolayısıyla ders içeriklerini, etkinlikleri, örnekleri tüm öğrencilere hitap edecek ve herkese ulaşacak şekilde organize etmek gerekmektedir. Bu konuda yapılması gereken slayt, ses kaydı, video gibi farklı materyallerle eğitim öğretimi zenginleştirmektir. Uzaktan eğitim konusunda internet bağlantısının olması elbette bir zorunluluktur aksi halde sürecin işlenmesi mümkün görünmemektedir.

Sonuç ve Tartışmalar

Koronavirüs salgını muhakkak bir gün son bulacaktır. Bu türden durumlarda öncelikli olan insan sağlığını korumak ve gözetmektir. Biz eğitimcilerin üzerine düşen görev ise bu sürecin psikolojik ve akademik açıdan bize ve öğrencilere verebileceği zararı minimuma indirmektir. Bu bağlamda öğrencilerin süreç içerisinde korku, kaygı seviyelerini arttırmaktan kaçınılmalı; ancak eğitim ve öğretim de tamamen askıya alınmamalıdır. Aksi takdirde koronavirüs testimiz negatif çıksa bile öğrenme eksikliğimiz pozitif çıkacaktır.

Günümüz öğrencilerinin teknolojiye yakınlığı ve internette harcadığı günlük zaman bir hayli fazladır (Cömert ve Kayıran, 2010). Aslında burada yapmamız gereken öğrencilerin sanal ortamda harcadığı vakti olumlu yöne kanalize etmek, sosyal medyadan ziyade bu zamanı eğitim ve öğretim için harcamalarını sağlamaktır.

Şunu unutmamalıyız ki ölçme olmadan değerlendirme yapılamaz. Ancak sağlıklı bir eğitim öğretim süreci yaşanmadan neyi ölçtüğümüzün çok da bir önemi yoktur. O halde öncelikli olarak eğitim ve öğretimi etkili ve zengin hale getirmek gerekmektedir. Çevremizde bu zorlu süreçte ders slaytlarını öğrencilerle paylaşmayan, kitaptan bölümler verip, buralardan soru soracağını, ilgili bölümleri kendilerinin okuması gerektiğini söyleyen akademisyenler elbette olabilir. Açıkçası bu işin kolayına kaçmak ve eğitim öğretimin gerekliliklerini yerine getirmemek anlamına gelir.

Bu gibi süreçlerde empati yapmak ve puana aşırı odaklanmamak gerekir. Mümkün olduğunca hak ve adaleti sağlamaya çalışmak ve objektif ancak daha esnetilmiş kriterlere göre ölçme ve değerlendirme yapmak daha uygun olacaktır. Öğrencilerin psikolojik durumlarının, kaygı ve stres seviyelerinin aldıkları notlara mutlaka yansıtacağı da unutulmamalıdır. Öğrencilerin yoğun olarak çalıştığı ve sessiz ortam olarak gördükleri kütüphaneler veya çalışma salonları da bu süreçte kapalı vaziyettedir. Öğrencilerin evde yaşadığı şartların ders çalışmak için uygun olup olmadığını bilmek de mümkün değildir. Dolayısıyla ölçme değerlendirmeyi gerçekleştirirken öğrencilerin işini zorlaştırabilecek tüm koşulları dikkate alınmalı ve tüm şartlar birlikte değerlendirildiğinde sonuç değil süreç ve ürün odaklı bir ölçme ve değerlendirme kullanılmalıdır. Her ne kadar not vermek bir ölçme işlemi olarak tasvir edilmiş olsa da, nottan ziyade öğrencilerin sosyal ve duygusal yönlerinin geliştirilmesine odaklanmak gerekir.

Koronavirüs sonrası dünyadaki ekonominin, siyasetin ve ülkeler arası ilişkilerin koronavirüs öncesi ile aynı olmayacağı kesindir. Benzer şekilde dünyada eğitime bakış açısı, yenilikçi fikirler, evde eğitim, uzaktan eğitim mutlaka yeniden gündeme gelecek ve

popülerliğini gelecekte de koruyacaktır. Ancak gerek üniversitelerin gerekse MEB'e bağlı okulların uzaktan eğitim konusunda sınıfta kaldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Bu yüzden mutlaka uzaktan eğitim konusunda yerli yazılımlar, mobil uygulamalar geliştirilmeli ve bu konuda geniş çaplı ulusal çalışmalar yapılmalıdır. Aksi halde tüm dünyanın gerisinde kalmamız kaçınılmazdır. Bununla beraber hücresel veri kullanım maliyetlerini azaltmaya, internet erişimini arttırmaya ve tablet gibi teknolojik cihazlara ulaşımı kolaylaştırmaya yönelik çalışmalar da unutulmamalıdır.

Kaynaklar

- Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan eğitim yoluyla yabancı dil öğretimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology TOJET*, 1(11), 92-97.
- Akdemir, O. (2011). Teaching math online: Current practices in Turkey. *Journal of Educational, Technology Systems*, 39(1), 47- 64.
- Ateş, A. ve Altun, E. (2008). Bilgisayar öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Gazi University Journal of Gazi Educational Faculty (GUJGEF)*, 28(3), 125-145.
- Bulut, O. ve Kan, A. (2012). Application of computerized adaptive testing to entrance examination for graduate studies in Turkey. *Eurasian Journal of Educational Research*, 49, 61-80.
- Cömert, I. T. ve Kayıran, S. M. (2010). Çocuk ve ergenlerde internet kullanımı. *Çocuk Dergisi*, 10(4), 166-170.
- Çelik, T. (2020). Dijital çağda sosyal bilgiler öğretmeni yetiştirme: Bir eylem araştırması. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 38, 211-229. doi:10.30794/pausbed.541913
- Dünya Sağlık Örgütü (2020). *Coronavirus disease (COVID-19) Situation report-104*. Erişim adresi (3.5.2020): https://www.who.int/docs/default-source/coronaviruse/situation-reports/20200503-covid-19-sitrep-104.pdf?sfvrsn=53328f46_2.
- Düzakın, E. ve Yalçınkaya, S. (2008). Web tabanlı uzaktan eğitim sistemi ve Çukurova Üniversitesi öğretim elemanlarının yatkınlıkları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(1), 225-244.
- Ekici, G. (2003). Uzaktan eğitim ortamlarının seçiminde öğrencilerin öğrenme stillerinin önemi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(24), 48-55.
- İşman, A. (2005). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sarı, H. I., Yahsi-Sarı, H., & Huggins-Manley, A. C. (2016). Computer adaptive multistage testing: Practical issues, challenges and principles. *Journal of Measurement and Evaluation in Education and Psychology*, 7(2), 388-406.
- Şahin, M. C. ve Tekdal, M. (2005). İnternet tabanlı uzaktan eğitimin etkililiği: Bir meta-analiz çalışması. *Akademik Bilişim*, 02-04.